PROJECTE EDUCATIU EN COMMEMORACIÓ DE LES VÍCTIMES DE L'HOLOCAUST

Curs 2016-2017

PARLAMENT DE CATALUNYA

Departament de Relacions Institucionals

© Parlament de Catalunya. Departament de Relacions Institucionals. Aula Parlament. Tel. 933 046 500 (ext. 3430). Fax 937 063 204. Parc de la Ciutadella, s/n, 08003 Barcelona. www.parlament.cat. A/e: aulaparlament@parlament.cat

Fotografies: © Dnalor CC-BY-SA-3.0 AT (la porta principal a l'antic camp de concentració nazi d'Auschwitz, portada); Parlament de Catalunya (acte de Commemoració en Memòria de les Víctimes de l'Holocaust, pàg. 4); © Chaosdna CC-BY-SA-3.0 (el monument als jueus assassinats d'Europa, pàg. 6).

Introducció

Un dels fets més terribles protagonitzats per l'espècie humana que han succeït en la història recent ha estat l'Holocaust.[1] Malauradament, els humans hem estat víctimes i botxins de molts genocidis, però la magnitud, la fredor i l'organització d'aquest acte criminal ens horroritza i no volem que ocorri mai més una barbàrie d'aquestes característiques.

Les arrels de la Shoah[2] o l'Holocaust cal cercar-les en l'antisemitisme present a Europa, ja des de temps medievals en forma de judeofòbia religiosa i des del segle XIX amb un component racista.

Al juliol del 2016 ens ha deixat, als 88 anys d'edat, l'escriptor estatunidenc d'origen romanès Elie Wiesel, supervivent de l'Holocaust i guardonat amb el Premi Nobel de la Pau l'any 1986. Wiesel va consagrar la seva vida a guardar la memòria de l'Holocaust, perquè no es tornés a repetir la barbàrie: «Perquè recordo, em desespero. Perquè recordo, tinc el deure de rebutjar la desesperació». El record, la memòria d'aquesta tragèdia, ha de servir-nos per avançar en la direcció correcta i no desviar-nos, ni individualment ni col·lectivament, en idees i comportaments que ens portin ineluctablement al drama de les monstruositats creades pel mateix ésser humà.

> Perquè recordo, em desespero.
> Perquè recordo, tinc el deure de rebutjar la desesperació.

L'Àrea de Serveis Educatius del Parlament de Catalunya, amb la col·laboració del Memorial Democràtic i el Departament d'Ensenyament de la Generalitat, i amb la cooperació d'investigadors de les universitats catalanes experts en l'Holocaust, vol contribuir a recordar aquests fets, perquè no es tornin a repetir en cap dels seus vessants, i a fomentar la cultura de la pau.

Els joves han de conèixer el que va passar i tenir eines, a partir de l'educació i el coneixement, per no tornar a transitar pels camins de l'horror i per estar previnguts contra l'antisemitisme, el racisme i qualsevol altra forma d'odi al que és diferent.

Fets com la crisi dels refugiats, el tracte als immigrants de països extracomunitaris per la crisi econòmica i per causes mediambientals, la discriminació, la xenofòbia, el tracte inhumà que encara avui reben moltes persones d'arreu del món i de prop, l'anomenat Quart Món –no cal anar gaire lluny per veure i viure tractes discriminatoris de l'home contra l'home–, demanen urgentment que la societat recordi i conegui de quina manera es va arribar a uns fets tan execrables per tal que no es repeteixin, i solucionar les situacions inhumanes que pateixen moltes persones.

> La solució és l'educació. Sigui quina sigui la solució,
> sens dubte l'educació n'és una part.

Perquè els joves estudiants coneguin per recordar, i recordin perquè no es tornin a repetir aquestes conductes, ni en el present ni en el futur, hem posat en marxa el «Projecte educatiu en commemoració de les víctimes de l'Holocaust» per al curs 2016-2017, que culminarà amb un acte al Parlament el dia 26 de gener de 2017.

---

1 Atès que el terme Holocaust és objecte de debat entre els seus investigadors, i que no hi ha una opinió única sobre l'abast exacte de la paraula, ens hi referirem atenent-nos a la definició que en fa l'Holocaust Memorial Day Trust (HMDT) del Regne Unit, que considera l'Holocaust com la destrucció dels jueus a Europa i altres víctimes de la persecució nazi. El terme *destrucció* inclou no només l'exterminació física, sinó també cultural i identitària.

2 El terme bíblic Shoah (el qual ha estat utilitzat amb el significat de 'destrucció' des de l'edat mitjana) ha esdevingut el terme hebreu estàndard per referir-se a l'assassinat de la població jueva d'Europa ja als anys 40. El terme Holocaust fou introduït més tard, als anys 50, tot i que es fa popular a partir dels anys 70 amb la sèrie televisiva americana del mateix nom. El seu significat literal és 'sacrifici de ser cremat a l'altar'.

Amb motiu del 20è aniversari de l'U.S. Memorial Museum of Holocaust, a Washington, Elie Wiesel, que va viure aquest horror en carn pròpia, va dir, referint-se a l'Holocaust i la prevenció d'actes com aquest: «La solució és l'educació. Sigui quina sigui la solució, sens dubte l'educació n'és una part».

Shimon Peres, Premi Nobel de la Pau, que ens ha deixat al mes de setembre de 2016, va expressar el que nosaltres volem dir i fer: «L'Holocaust és una gran advertència per a tots nosaltres. Mai no oblidarem els nostres germans i germanes. Ens hem d'assegurar que no es repeteixi perquè mai no tornem als dies en què els éssers humans es van comportar com bèsties. L'oblit és una amenaça, cal recordar».

> L'Holocaust és una gran advertència per a tots nosaltres.
> Mai no oblidarem els nostres germans i germanes.
> Ens hem d'assegurar que no es repeteixi perquè mai no tornem
> als dies en què els éssers humans es van comportar com bèsties.
> L'oblit és una amenaça, cal recordar.

Objectius

Amb aquest projecte educatiu, volem assolir els objectius següents:

a) Honorar les víctimes de l'Holocaust tornant-los la dignitat a través del record perdut.
b) Proporcionar un coneixement exhaustiu del que va passar i de com va passar per no caure en banalitzacions ni negacions.
c) Aconseguir que els estudiants, amb aquest coneixement, siguin crítics en qualsevol de les seves accions en l'àmbit personal i social, ja que hem de recordar que el nazisme va estar normalitzat en la societat alemanya gràcies, entre altres, al «dret nazi».

Per tant, en primer lloc hem de treballar per recuperar la dignitat de les víctimes; en segon lloc, conèixer per recordar, i en tercer lloc, recordar sempre per prevenir i evitar actes com aquest en el present i en el futur. Cal lluitar contra el silenci i la desmemòria.

Què volem que coneguin els alumnes dels centres que participaran en aquest projecte?

Volem que sàpiguen que del 1933 al 1945,[3] durant el nazisme, que tingué un vessant legal i burocratitzat, la discriminació humana es va portar fins a l'últim extrem, amb la persecució, la segregació, la concentració i l'extermini de col·lectius i comunitats «diferents» de les estàndards dels membres de la raçaària fidels al nazisme. Es va produir l'extermini de persones dins d'una organització burocràtica perfecta que va dur a terme les idees del nazisme, amb la col·laboració, el consentiment i el silenci de tota una societat (no només l'alemanya, sinó també l'europea) que va fer possible aquest genocidi, que es va acabar fa només 69 anys.

Va haver-hi, però, dos tipus de crims: el genocidi de la població jueva i gitana, fonamentat en el racisme i la judeofòbia, i el desig de persecució i eliminació d'altres col·lectius, fomentat per idees polítiques, religioses, socials o d'identitat sexual. La política d'extermini fou només pensada per al poble jueu (solució final) i més tard per al poble gitano. Per això distingim entre camps de concentració i camps d'extermini.

> Negar fets històrics, especialment amb relació a un tema tan important com l'Holocaust, és simplement inacceptable. Igualment d'inacceptable és que es demani eliminar qualsevol Estat o poble. M'agradaria que tots els membres de la comunitat internacional respectessin aquest principi fonamental, tant en la teoria com en la pràctica.

Malauradament, l'odi, la discriminació i la falta de respecte encara avui mantenen com a grups marcats i senyalats en molts llocs del món aquests i altres col·lectius, com ara els refugiats per la guerra, els immigrants que busquen una vida digna, els pobres, els que professen determinades religions, els que no pensen com nosaltres... És important fer un esforç per analitzar els fets des dels diversos punts de vista, per prendre consciència que en unes determinades circumstàncies nosaltres mateixos podríem ser objectes de persecució. Tota persecució és sustentada sovint amb un discurs d'odi i discriminació; així, l'antisemitisme és una de les principals causes de la perpetració de l'Holocaust.

Hem de recordar per prevenir i educar les noves generacions com a ciutadans conscients que la lluita contra la discriminació i la prevenció de l'odi és vigent i quotidiana i, per tant, han de tenir la formació, la consciència i les eines necessàries per guanyar-la.

Aquests col·lectius o comunitats (nou milions de persones, aproximadament) que van ser víctimes de l'Holocaust formen part, malauradament, d'una trista realitat que ha existit i que no podem ni oblidar ni negar.

«Negar fets històrics, especialment amb relació a un tema tan important com l'Holocaust, és simplement inacceptable. Igualment d'inacceptable és que es demani eliminar qualsevol Estat o poble. M'agradaria que tots els membres de la comunitat internacional respectessin aquest principi fonamental, tant en la teoria com en la pràctica.» (Ban Ki-Moon, secretari general de les Nacions Unides)

La resolució 60/7 de les Nacions Unides insta els estats membres a elaborar programes educatius que inculquin en les generacions futures els ensenyaments de l'Holocaust amb la finalitat d'ajudar i prevenir actes de genocidi en el futur.

Amb aquest projecte educatiu es vol contribuir a aquest objectiu i donar compliment a aquesta resolució.

3 Tot i que formalment el nazisme acaba al maig del 1945, en els primers anys després de la guerra encara trobem actes genocides per part de la població civil o militar (per exemple, el pogrom de Kielce del 4 de juliol de 1946, amb l'assassinat de 42 jueus i més de 40 ferits).

Centres i col·lectius participants

Durant l'Holocaust es van assassinar milions de persones. Els centres educatius que participen en aquest projecte comptaran amb l'ajuda i la col·laboració d'experts en l'Holocaust i treballaran amb entitats que representen aquests col·lectius o comunitats, que enumerem a continuació per ordre del nombre de víctimes:[4]

— Jueus.
— Persones perseguides per motius polítics.
— Gitanos.
— Persones amb discapacitats.
— Persones del col·lectiu LGTBI.
— Testimonis de Jehovà.

El Departament d'Ensenyament i el Memorial Democràtic ens han facilitat els noms dels centres i l'àmbit temàtic que treballarà cadascun. Hi ha una representació de tot el territori de Catalunya i també de l'ensenyament concertat, a més del públic.

Els centres educatius i els col·lectius amb els quals treballaran són els següents:

Centres educatius	Col·lectius
Institut Olivar Gran de Figueres	jueus
Institut Almenar d'Almenar	persones perseguides per motius polítics
Institut Matadepera de Matadepera	gitanos
Institut Flix de Flix	persones amb discapacitats
Institut Pius Font i Quer Institut Lluís de Peguera de Manresa	persones del col·lectiu LGTBI
Jesuïtes de Gràcia	testimonis de Jehovà

4 El nombre de víctimes de l'Holocaust és esfereïdor: 6 milions de jueus (dels 9 milions que hi havia l'any 1933); eslaus (civils soviètics: uns 7 milions, incloent-hi els 1,3 jueus soviètics ja inclosos en els 6 milions de jueus); presoners de guerra soviètics: uns 3 milions; polonesos: uns 1,8 milions (inclosos entre 50.000 i 100.000 membres de les elits); serbis: 312.000; gitanos (Roma i Sinti): 220.000 (aquesta xifra encara està en període d'estudi, especialment pel que fa a la zona de l'antiga Unió Soviètica, fet que podria augmentar-la fins aproximadament mig milió); presoners polítics oponents i resistents al règim nazi: la dada és indeterminada però sí que tenim la dada de presoners polítics espanyols: 9.000; persones amb discapacitats: 200.000; homosexuals: milers, inclosos dins dels 70.000 considerats asocials (persones amb comportaments «diferents» als establerts per les «normes»); testimonis de Jehovà: 1.900.

Calendari i continguts del projecte

Tenint en compte que l'acte que el Parlament fa anualment en commemoració de les víctimes de l'Holocaust l'any vinent tindrà lloc al Palau del Parlament el dijous 26 de gener de 2017 a les 19.00 hores, hem elaborat el calendari següent per al desenvolupament del projecte:

Calendari:

a) Introducció.
Del 24 d'octubre al 30 de novembre.
A l'aula.
Treball a l'aula sobre l'Holocaust i aprofundiment en la comunitat treballada per cada centre.

Elaboració d'un qüestionari per treballar-hi amb les entitats que representen les sis comunitats el dia de la trobada al mes de novembre.

b) Conferència i trobada amb els col·lectius.
Novembre-desembre (data per confirmar).
Al Parlament.
Conferència magistral, al Palau del Parlament, de professors investigadors experts en l'Holocaust i posterior trobada amb les entitats que representen els col·lectius. (Data pendent de confirmació.)

Els centres hauran de treballar amb els col·lectius sobre el qüestionari que prèviament hauran preparat al centre.

c) Elaboració conclusions i text final.
Desembre - primera quinzena de gener.
A l'aula.
Treball als centres sobre les conclusions extretes a partir del treball previ durant el mes de novembre, de la conferència i del treball amb les entitats que representen les comunitats.

Elaboració del text final que es llegirà a l'acte (d'una durada màxima de 5 minuts).

Aquest material, conclusions i text final s'han de trametre als Serveis Educatius del Parlament fins al dilluns 16 de gener (inclòs).

d) Celebració de l'acte.
Dijous 26 de gener a les 19.00 hores.
Al Parlament.
Durant l'acte en commemoració de les víctimes de l'Holocaust que tindrà lloc al Parlament, els representants dels estudiants de cada centre llegiran el seu text final.

Acte final al Parlament: 26 de gener de 2017

L'any 2005 les Nacions Unides van designar el 27 de gener (coincidint amb l'aniversari de l'alliberament dels camps d'extermini nazis) com a Dia Internacional de Commemoració en Memòria de les Víctimes de l'Holocaust.

Al gener d'aquell mateix any, la Federació de Comunitats Jueves d'Espanya, la Comunitat Jueva Atid de Catalunya, la Comunitat Israeliana de Barcelona i B'nai B'rtih Nahmànides Barcelona van formular una petició conjunta a la presidència del Parlament de Catalunya per tal de commemorar el Dia Mundial de la Memòria de l'Holocaust i per a la Prevenció dels Crims contra la Humanitat. Aquell mateix any van ser rebuts en audiència per la presidència del Parlament. L'any següent, el 2006, al Parlament es va fer per primera vegada la celebració institucional d'aquesta commemoració.

Cal remarcar que el Parlament va ser la primera institució a Catalunya a commemorar la memòria de les víctimes de l'Holocaust amb un acte institucional.

En aquest acte, sis comunitats víctimes de l'Holocaust encenen les sis espelmes del record, i fins ara hi han intervingut entitats representants d'aquests col·lectius (testimonis de Jehovà, persones del col·lectiu LGTBI, persones amb discapacitats, gitanos, persones perseguides per motius polítics i jueus).

L'any vinent, el dijous 26 de gener de 2017 les intervencions les faran els alumnes dels centres que hauran treballat amb entitats representants d'aquests col·lectius, perquè els joves siguin els portadors i els transmissors de la memòria.

Informació complementària d'interès

A continuació, us facilitem els llocs web d'institucions i organitzacions d'interès per treballar aquest projecte:

www.parlament.cat
(Parlament de Catalunya)

http://memorialdemocratic.gencat.cat/ca/ent
(Memorial Democràtic de la Generalitat)

http://ensenyament.gencat.cat/ca/inici/
(Departament d'Ensenyament de la Generalitat)

http://www.un.org/es/Holocaustremembrance/
(L'Holocaust i el programa de divulgació de les Nacions Unides)

http://hmd.org.uk/
(Dia en Memòria de l'Holocaust (HMD) al Regne Unit)

https://www.ushmm.org/es
(Museu en Memòria de l'Holocaust als Estats Units. Washington)

http://www.yadvashem.org/
(Centre Mundial de la Memòria de l'Holocaust. Jerusalem)

PARLAMENT DE CATALUNYA

Departament de Relacions Institucionals